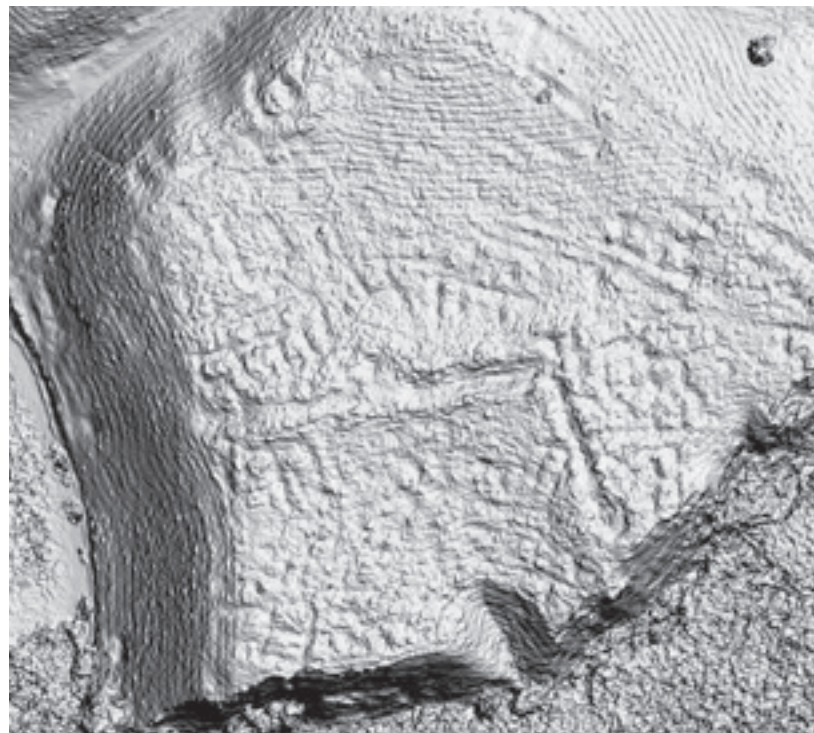

CUPRINS

03

Introducere
Felix Marcu

04

Cetatea romană de la Cius (Gârliciu, jud. Constanța).
De la împăratul Valens la Theodor Mommsen
Ioan Carol Oprea

10

Castrul auxiliar și așezarea civilă
de la Războieni – Cetate
Imola Boda, George Bounegru, Rada Varga

15

Tibiscum, un castru roman din Banat de
formă atipică
Călin Timoc

20

Băile romane din Dacia
Ovidiu Țentea

26

Ce se gătește în *principia* de la Călugăreni?
Szilamér-Péter Pánczél, Katalin Sidó

32

Vasele de bronz în castrele Daciei Porolissensis
Silvia Mustață

EDITORI:

Felix Marcu,
George Cupcea

Muzeul Național de
Istorie a Transilvaniei,
Cluj-Napoca

Ovidiu Țentea

Muzeul Național de
Istorie a României

INTRODUCERE

Programul Național Limes a continuat și în acest an, activitățile cele mai importante constând în continuarea cartărilor numeroaselor situri ce formează granițele romane de pe teritoriul României, cu ajutorul mijloacelor non-invasive: cercetări geofizice, fotografii aeriene sau periegeze arheologice. Am continuat și monitorizarea stării de conservare a fortificațiilor propuse pentru înscrierea în Patrimoniul Mondial UNESCO, constatând uneori intervenții care le afectează integritatea, cele mai grave fiind provocate de căutătorii de comori, așa ziii „detectorști”, dar și de către unii constructori, care în continuare nu respectă legislația. Detalii se pot consulta pe <https://limesromania.ro>. Contactul cu autoritățile locale și regionale, esențial pentru cadastrul monumentelor și pentru viitorul management, a fost întreținut și consolidat.

În numărul 4 al revistei LINES, apărut la sfârșitul anului 2018, precizăm că România va nominaliza două entități separate ale granițelor romane de pe teritoriul României: limes-ul Dacic, respectiv fortificațiile de pe granița Dunăreană, ultimele ca parte a unui dosar trans-național, propus împreună cu Bulgaria, Serbia și Croația. De aceea, în acest an am avut mai multe întâlniri cu colegii din vecinătate, la Sofia, Sozopol, Kostolač [Viminacium] și, recent, la Timișoara. Colaborarea este foarte bună, însă evoluția documentării este îngreunată din cauza complexității siturilor arheologice propuse. În cazul Daciei această dificultate este determinată de multitudinea monumentelor. Începând cu anul viitor, pentru rezolvarea eficientă a problemelor, vom beneficia și de sprijinul logistic și de know-how al Institutului Arheologic German, în particular al filialei Frankfurt am Main, cu care Comisia Națională Limes a și semnat în acest an un protocol de colaborare. Calendarul propus

pentru ambele documentații rămâne, deocamdată, cel stabilit anul trecut, respectiv depunerea documentațiilor la ICOMOS-UNESCO la începutul anului 2021, urmată de o perioadă de un an de verificări, înainte ca propunerea să fie acceptată. În fine, va urma o etapă și mai delicată, marcată de necesitatea unui management eficient al siturilor, inclusiv de punerea lor în valoare.

Dosarul LINES este unul cu adevărat internațional, deocamdată fiind înscrise pe listele UNESCO trei porțiuni de graniță: „Zidul lui Hadrian” (1987) și „Valul lui Antoninus Pius” (2008), ambele din Anglia, precum și porțiunea artificială de graniță dintre Rin și Dunăre, din Germania (2005). Anul acesta a mai fost depus și dosarul pentru includerea limes-ului Dunărean, segmentul vestic [Germania, Austria, Slovacia și Ungaria], urmând să fie înaintată în ianuarie 2020 documentația privind granița de-a lungul Rinului [Germania și Olanda]. Cu aceste dosare și cu cele de care aminteam mai sus, toate siturile arheologice din Europa care aparțin graniței romane și care își păstrează autenticitatea-integritatea și pot fi administrate în viitor, aparțin Patrimoniului Mondial. Este un efort comun inițiat în 2005 de când FRE (Frontiers of the Roman Empire) a fost acceptat ca sit unitar, ca recunoaștere a unuia dintre cele mai importante monumente istorice de pe Glob. România va contribui la completarea sitului FRE cu cel mai lung și cel mai complex sector de graniță.

Revenind, afectarea integrității și autenticității unor monumente istorice reprezintă o încălcare a legislației României, ca să nu mai vorbim de reglementările și standardele internaționale la care România a aderat, cea mai importantă, dar și cea mai veche,

fiind Carta de la Veneția (1964). Urmează cea de la Lausanne (1990), convenția de la Malta (1992), documentul privind autenticitatea de la Nara și Carta de la Riga. Includerea unui monument pe listele UNESCO presupune o supra-protecție a acestuia, legislația din România fiind, oricum, suficient de severă în acest sens. Doar că foarte puține situri sunt corect cartate, fără să aibă stabilită o zonă de protecție eficientă. Cel mai important beneficiu adus de includerea unor monumente pe listele UNESCO îl reprezintă conservarea acestora, pentru noi și generațiile viitoare, chiar dacă, aparent, etichetarea lor ca aparținând Patrimoniului Mondial, alături de o explozie a turismului în zonele în care sunt siturile arheologice, reprezintă valoarea fundamentală căutată. În România ultimilor ani, acest lucru este asumat tot mai mult, dar, din păcate, mai sunt suficiente excepții, măsurile de conservare fiind aplicate uneori greșit, sub masca reconstituirilor sau restaurărilor, acestea trebuie să fie minimale, reversibile și să afecteze cât mai puțin monumentele. În schimb, ne rămân niște replici ale produsului imaginației noastre și nicidecum ale unui monument, pentru că nu avem, din păcate, poze de acum 2000 de ani și deci, nici certitudini.

Felix Marcu

Directorul Muzeului Național

de Istorie a Transilvaniei /

Președintele Comisiei Limes România